

K výstavě Táni Svatošové Obrazy / kaligrafie / realizace

(Husitské muzeum, Tábor, 8. 6. – 13. 7. 2014)

Nejprve základní informace o struktuře výstavy:

Artefakty jsou umístěny v pěti prostorách a v každé z nich je prezentována jiná část Tániny tvorby.

V první místnosti jsou to obrazy na plátně, tak např. obrazy s názvy Ladění, Dopisy pro Aničku, Společné slunce, Velký akord, Sen k ránu, Tušení, Hledání souvislostí, Kvadratura kruhu, Na vlnách harmonie, Fragmenty myšlenek či Spřízněné bytosti.

Ve druhé místnosti jsou to menší obrazy na dřevě, např. Vycházka, Jarní symfonie, Anděl pro Jitku, Jezero a mrak, Před ateliérem, Moře, Zima, Jezera, Vajíčko, Dva na cestách, Odbočení či Duchové země.

Ve třetí místnosti je pět závěsných panelů s realizacemi v oboru grafického designu: různé znaky, loga, propagační tiskoviny apod.

Ve čtvrté místnosti jsou prezentovány Tániny realizace v architektuře: jde o dekorativní malby a výzdoby např. v dětských centrech, školkách, stacionářích, je tu i model tolik diskutované dekorativní malby nazvané *Pocta Hrabalovi*, jejíž doposud kupodivu málo poškozený originál se nachází na zdi stanice metra v ulici Na hrázi v pražské Libni, malby, již tvoří motivy ze života a díla spisovatele, který v této ulici léta žil a také ji zvětčil ve svých literárních dílech. Lze tu spatřit i model dalšího paneau, které na tuto „Hrabalovu zed“ tematicky navazuje.

A konečně v páté místnosti se nacházejí Tániny práce z žánru výtvarného lettrismu a kaligrafie.

Co se týče výtvarných a ideových východisek Táni Svatošové a rovněž následného směřování jejího výtvarného díla:

Ve výtvarném projevu Táni Svatošové je nepochybně trvale přítomen pop art s jeho místy až karikatury se blížící zjednodušeností figury, s jeho seriálností dovádějící estetiku konzumentské multiplikace ad absurdum. Pop art Tánu Svatošovou oslovil i ve své literárnosti, ve svých odkazech na slova, poselství, slogany, výroky, výkřiky, kterýžto ironický náboj je ovšem v Tánině díle přetvořen tak říkajíc ve středoevropském duchu: tak např. místo komiksových bublinkových, příkladně idiotických replik, jak je známe např. z díla Roy Lichtensteina či Andy Warhola, na Tánině nástěnném libeňském paneau *Pocta Hrabalovi* čteme citace z Hrabalových textů a zaznamenáváme zde též jména jeho literárních vzorů, tak třeba Jiřího Koláře, Jamese Joyce, Jaroslava Haška, Franze Kafky či Karla Teiga. Ale snad právě genius loci Střední Evropy, onen specifický kulturní odkaz tohoto prostoru, dovoluje Táně Svatošové, aby pro své dílo čerpala i ze zdroje, který by jinak byl roduvěrným americkým popartistům a protagonistům tzv. nové figurace trnem v oku, totiž z abstraktní, nefigurativní malby, z onoho tzv. „čistého výtvarna“ usilujícího o nastolení historií, pojmy, obsahem nezatížené harmonie tvarů, prostorů, tedy i barev, oné harmonie, která právě díky této ambiciózní „nezatíženosti“ může snít až o připodobnění k „harmonii sfér“, k pomyslné absolutní vyrovnanosti, dokonalosti. Jak známo, právě skrze abstraktivistickou očistu se třeba František Kupka či Vasilij Kandinskij dopracovali nastolení nových obsahů a významů, které často měly až metafyzické, transcendentní dimenze. Historik umění by zřejmě dokázal zjistit, že mnoho z odkazů těchto velikánů výtvarného umění XX. století je přítomno též v současném díle Táni Svatošové, ovšem znova je tu třeba zdůraznit onu zvláštní středoevropskou duchovní atmosféru, jež je tak bohatá na ironii a zejména sebeironii, v jiných končinách světa až nepochopitelnou. Připomeňme si zde ještě jednou Bohumila Hrabala i jeho velké literární učitele i soupeřníky, např. Ladislava Klímu, Jiřího Koláře, Vladimíra Boudníka či Egona Bondyho. A nezapomeňme ani na Hrabalovu lásku k tajemné čínské knize *Tao te*

řing Starého mistra, Lao c' iho, neboť tato jeho láska nás upozorňuje na jedno z dalších vyústění nynějšího výtvarného projevu Táni Svatošové, jímž je kaligrafický lettrismus, nacházející inspiraci nejen v estetice čínských znaků či v hexagramech knihy *I řing*, ale též – nikoli paradoxně, připustíme-li, že bytostnou součástí středoevropského ducha je právě ironie a sebeironie – třeba ve znacích Morseovy abecedy, ba i v nejrůznějších kvaziznacích, jimiž se Tánino výtvarné dílo dostává dál od lettrismu v užším slova smyslu a blíží se oné estetizující abstraktivistické harmonizační „vyváženosti prvků“.

Na výstavě Táni Svatošové v knihovně Filosofického ústavu AV v Praze v prosinci 2013 bylo konstatováno mj. toto: „V obrazech, jako je např. *Nekonečno, Počátek i konec, Kameny kaligrafie* či *Bytosti*, se již malířka oprostuje od vazby ke konkrétnímu čínskému znaku, byť dále čerpá z jeho výsostné estetiky: jde o všelidsky uchopitelné symboly blížící se svou symetričností prastarým ikonám značícím vyváženost a harmonii, jakými jsou např. jin-jang, svastika či Davidův hexagram. Dalším stupněm v tomto hledání je posléze antropomorfizace původního znaku, tak např. v obrazech *Trojice (svatá), Pieta* či – obtížněji dešifrovatelná – *Noemova archa*. Malířka jako by se v těchto pracích obloukem vracela k popartové výtvarné simplifikaci, k výrazové oprostěnosti tzv. nové figurace – nyní však vsazené do zcela jiného kontextu a nabývající nového symbolického významu.“ Tato konstatace zřejmě platí i pro řadu výtvarných prací prezentovaných na výstavě v Táboře.

U vědomí výše řečeného pozastavme se nyní u několika výtvarných prací zde vystavených: K obrazům na dřevě patří např. obraz *Cesta – REAL Tao*, jenž je dobrým příkladem syntézy abstraktní malby s popartistickou hravostí a výrazovou zjednodušeností: nebýt názvu, vnímali bychom obraz zřejmě jen jako ryze abstraktní malbu, avšak právě jeho název nám umožňuje odkrýt i jeho zcela konkrétně zobrazující dimenzi. Totéž lze říci i obraze s názvem *Dopisy pro Aničku*: šimovsko-boštickovská lyrická abstrakce, již obraz na první pohled působí, je ironicky kontrapunktována názvem obrazu, jenž diváka dovádí snad i k úsilí onen „dopis“ si doopravdy přečíst. Z menších, na dřevě malovaných obrazů může být příkladem takto dvojznačného tvaroslovného úsilí obraz *Jezero a mrak*: zdánlivá abstrakce vskutku šimovské proveniencie je zde vlastně jen na nejzákladnější tvaroslovné elementy zjednodušeným krajinařským. Obdobně lze „přečíst“ též např. obrazy, *Jarní symfonie* či *Odbočení*.

A konečně ještě pár slov o tom, co jiného, dalšího lze na tábořské výstavě spatřit: Bylo by omylem považovat ony velké dekorativní malby, které jsou zde přítomny alespoň v dokumentaci, jen za jakýsi doplněk Tánina výtvarného díla v užším slova smyslu. Je to nejen ona ironizující a sebeironizující schopnost, ale také ono harmonizační úsilí, v němž tzv. vysoké a tzv. nízké v poslední instanci nelze rozlišit. Tyto vlastnosti výtvarnici dovolují, aby např. pro dekoraci stěny u schodiště, v níž s lehkou ironií cituje „konstruktivní abstrakci“ Zdeňka Sýkory, dodala název *Labyrint pěti cest*, neboť při bližším ohledání je tu vskutku onen „labyrint“ zobrazen. Připomeňme si ostatně, že sám mistr Sýkora se nikterak nebránil tomu, aby řada jeho prací posloužila jako tzv. „pouhé dekorace“, což, jak známo občas vedlo i k tragikomickým nedorozuměním, jimiž se pravděpodobně sám autor – obdařen rovněž notnou dávkou sebeironie – jen upřímně bavit.

Z Tániných dekorativních prací lze za vrcholné dílo považovat onu schematizovanou „mapu světa“, v níž svár „konkrétna s abstraktnem“, „popisu se symbolem“, případně „časovosti s bezčasím“ došel vskutku podivuhodného výtvarného výrazu: jednotlivé světadíly zde sice snadno rozeznáme, ale okamžitě nás začne iritovat „nepřesnost“ jejich zobrazení. Vypadá to tu, jako by politickou mapu světa přemaloval umělec z období neolitu, bytost z pralesa, návštěvník ze vzdáleného kosmu či oligofrén. „Náš svět“ je tu traktován jen jako kompozice barev a tvarů působící právě takto svojí harmonií, resp. v tomto konkrétním případě spíše disharmonií. Z hlediska geografie je na tomto Tánině obraze téměř „všechno špatně“, z

hlediska estetického jde však o něco zcela jiného. Je to náš svět, resp. spíše naše současná „geopolitická situace“, jak ji s estetizující ironií nahlíží výtvarný umělec.

Zcela na závěr ještě jedna poznámka osobnější povahy. Když mne letos na jaře Táňa požádala, abych uvedl její nynější výstavu v Táboře, opravdu jsem váhal a poukazoval na to, že k něčemu takovému pravdu nejsem kompetentní. A doporučil jsem Táně jednoho svého mladšího kolegu, lounského literárního historika a estetika Zbyňka Sedláčka, jehož velká práce v oboru dějin umění bude muset být teprve náležitě zhodnocena. 20. března 2014 však Zbyněk Sedláček nešťastnou náhodou zemřel, což je ztráta, kterou si svět české literatury a výtvarného umění uvědomí až s větším časovým odstupem. Po smrti tohoto svého přítele jsem pak již nemohl Táně odříci. Přál bych si však, aby tento můj drobný příspěvek byl vnímán nejen jako hold výtvarnému dílu Táni Svatošové, ale i jako připomínka uměnovědné práce mého mladšího kolegy, který již žít není mezi námi. Víím, že on by vše, co jsem se tu neuměle snažil naznačit, vyjádřil mnohem lépe. Čest jeho památce.

Martin Machovec

V Praze a v Táboře v červnu 2014